

Monumentnummer*: 516862

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijkmonument
Inschrijving register* 18 september 2000
Kadaster deel/nr 82866/90

Woonplaats* Arnhem
Gemeente* Arnhem
Provincie* Gelderland

Locatiennaam Arnhem
Locatieomschrijving Centrum

Kadastrale gemeente* Arnhem
Sectie* O
Kadastraal object*
Appartement aanduiding
Grondperceel 6111

Omschrijving**

Inleiding:

Karakteristiek GRAANPAKHUIS, gebouwd in 1895 voor graanhandelaar Const. Reijers wellicht door architect J.W. Boerbooms. Het pand is gelegen in de zuidelijke gevelwand van de Korenmarkt, een rechthoekig plein waarvan het beeld nog altijd gedomineerd wordt door de 19de eeuwse gevels van pakhuizen aan de noord- en de zuidzijde en door de laat 19de eeuwse korenbeurs midden op het plein. De pakhuizen, waarvan dit exemplaar één van de gaafst bewaarde en meest imposante is, bewaren de herinnering aan de vroegere handelsfunctie van de Korenmarkt. Dit pakhuis is uitgevoerd in eclectische stijl, waarin de invloed van de Hanzegotiek de boventoon voert. Deze bouwstijl, voorkomend in middeleeuwse woon- en pakhuisarchitectuur in de steden, welke behoorden tot het Hanzeverbond o.a. Lübeck, Hamburg, maar ook bijvoorbeeld de Nederlandse steden Kampen, Zwolle, Deventer, Zutphen, Doesburg, en Arnhem, kenmerkt zich ondermeer door gebruik van baksteen, ook voor de decoratieve onderdelen, en een geleding van de voorgevel door middel van hoge, over meerdere verdiepingen tot aan de topgevel doorgetrokken nissen, afgesloten door spits-, rond-, of korfbogen. In deze nissen bracht men per verdieping vensters of luikopeningen aan. De topgevels hadden vaak ook een nissengeleding. Ze waren vrijwel uitsluitend van het trapgeveltype, soms met doorgestoken pinakels. De Hanzegotiek was aan het eind van de 19de eeuw, zeker in het oosten van Nederland, populair bij de architecten en ze pasten deze toe bij pakhuizen en soms woonhuizen. Mogelijk wilde men de bloeitijd van de Oostnederlandse Hanzesteden verbinden met de nieuwe bloei in de handel in de late 19de eeuw, welke ondermeer door de nieuwe pakhuizen tot uitdrukking moest worden gebracht. De laat 19de eeuwse bakstenen

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

pakhuizen aan de Korenmarkt bezitten in hun gevelarchitectuur onmiskenbaar elementen uit de Hanzegotiek. De Arnhemse architect J.W. Boerbooms, die zelf overigens op Korenmarkt 16 woonde, ontwierp in dezelfde periode voor een handelaar in de Ooipoortstraat te Doesburg ook een pakhuis in de stijl van de Hanzegotiek. Hij is mogelijk als ontwerper betrokken geweest bij de bouw van sommige van de pakhuizen aan de Korenmarkt.

Omschrijving:

Halfvrijstaand PAKHUIS gebouwd naast een steegje. Drie bouwlagen en een zolderverdieping, opgetrokken in in kruisverband gemetselde baksteen vanaf een rechthoekige plattegrond onder een hoog afgeplat zadeldak, gedekt met later aangebrachte mastiekleien. Symmetrische vlakke VOORGEVEL van rode baksteen, beëindigd door een getrapte gevel met in de top een brede gemetselde schijnbalustrade. De treden zijn afgedekt door een gemetselde schilden. De hoektrap is aan beide zijden iets hoger doorgetrokken ten opzichte van de trede van de tweede trap. Op de hoeken van de bakstenen balustrade en in het midden een overhoeks geplaatste doorgestoken bakstenen pinakel op natuurstenen kraagsteentjes en voorzien van een natuurstenen sterk inzwenkende bekroning. De middelste pinakel is thans niet meer compleet en mist haar bekroning met een windwijzer, voorstellende een schip onder vol zeil (blijkens beschrijving van 1989 toen nog voorhanden). Onder de balustrade zijn in de gevel twee natuurstenen plaquettes aangebracht waarop het bouwjaar staat vermeld: "A-D" en "1895". De symmetrische gevelindeling omvat drie traveeën, die zijn aangegeven door een drietal brede, hoge, van de begane grond tot in de topgevel doorgetrokken spaarvelden of nissen. De velden op de hoeken sluiten af met een korfboog. Het middelste veld is iets hoger doorgetrokken en sluit af met een rondboog. Het middelste veld bevat op iedere verdieping een hoge, door een segmentboog afgesloten laaddeuropening. Deze laaddeuropeningen zijn binnen het spaarveld weer in zijn geheel gevat in een hoge nis, welke bovenin afsluit met een driepasboog. De beide spaarvelden op de hoeken bevatten op iedere verdieping twee kleine vensteropeningen. Deze luikopeningen sluiten af met een segmentboog. Met uitzondering van de luikopeningen van de zolderverdieping zijn deze openingen elk afzonderlijk weer geplaatst in een rondboognis. De sterk schuin aflopende gemetselde afzaten van deze openingen zijn onderling verbonden. De dagkanten van de spaarvelden, nissen en luik- en laaddeuropeningen zijn gemetseld met gebakken profielstenen met een afgeschuind profiel. De gevel is verder per bouwlaag onder en boven versierd door middel van banden in gele verblendsteen. Boven de afsluiting van de bovenste laaddeuropening en tevens vlak onder de driepasboog van de laaddeuren bevindt zich een zware hijsbalk met een overhuiving voorzien van een zinken dakje met piron. Het middelste spaarveld bevat verder bovenin aan weerszijden van de driepasboog van de laaddeuren een smalle lichtpleet, die diende ter verlichting van de hijsradinstallatie. Aan weerszijden van de rondboog van het middelste spaarveld bevindt zich verder een blinde oculus met bakstenen tracering, links in de vorm van een Davidster, rechts ruitpatronen gevormd door twee keer twee elkaar kruisende diagonale stijlen. Tussen de tweede en de derde verdieping is in natuurstenen platen de oorspronkelijke functie en eigenaar aangegeven: "GRAANHANDEL" in het linker spaarveld en "CONST. REIJERS" in het rechter spaarveld. De uitgehakte letters zijn rood geschilderd.

In iedere luikopening en ook in de laaddeuropeningen zijn groen geschilderde dubbele opgeklampte luiken met kraaldelen geplaatst met grote wit geschilderde gehengen. In ieder luik en laaddeur is een kleine ruitvormige lichtopening aangebracht. De muurankers op de dammen en in de spaarvelden zijn staaftvormig met boven een omkrullende kleine vorksplitsing.

De onderpui is, ondanks een gewijzigd indeling van de ingang, nog volledig intact. In het midden van de gevel bevindt zich een zeer brede getoogde opening. Aan weerszijden hiervan zijn twee hoge vensteropeningen. Deze hebben een zwaar doorlopend hardstenen kalf en een hardstenen onderdorpel vormt de koppeling tussen beide vensters. De later aangebrachte, met de architectuur detonerende serre is los voor de voorgevel geplaatst.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Links van het pand bevindt zich een steeg die leidt naar een gebouw achter het pakhuis (Korenmarkt 28). De LINKERZIJGEVEL is eveneens opgetrokken in baksteen in kruisverband. De banden van gele verblendsteen van de voorgevel lopen over deze gevel door. De gevel is ingedeeld in vier traveeën met per travee op elke bouwlaag een rondboognis met geprofileerde dagkanten. De twee middentraveeën bezitten in deze nissen in de tweede en derde bouwlaag luikopeningen onder segmentbogen. De nissen in de eerste bouwlaag en die van de buitenste traveeën zijn blind uitgevoerd. De houten bakgoot wordt gedragen door een uitgemetselde tandlijst. De gevel is verder voorzien van reeksen staafankers.

De vlak uitgevoerde ACHTERGEVEL is eveneens gemetseld in baksteen in kruisverband, echter zonder banden in gele verblendsteen. Deze gevel heeft een topgevel van hetzelfde type als voor, maar zonder trappen en met een gesloten uitgevoerde balustrade. De topgevel en balustrade zijn afgedekt met een bakstenen deklíjst. De gevel is verdeeld in drie traveeën met in elke travee per bouwlaag en in de topgevel twee rondboognissen met daarin door een segmentboog afgesloten luikopeningen met groene opgeklampte luiken. De sterk schuin aflopende bakstenen afzaten zijn per groep van twee nissen onderling verbonden. Bij de buitenste traveeën ontbreekt in de topgevel de rondboognis. Hier zijn de luiken geplaatst in een diepe segmentboogopening. De rondboognissen met luikopeningen van de linker helft van de middentravee zijn in een later stadium elk verder naar beneden toe doorbroken ten behoeve van de plaatsing van deuren voor een tegen deze strook geplaatste brandtrap. In de topgevel bevindt zich een oculus. De achtergevel heeft ter hoogte van de verdiepingsscheidingen telkens een reeks van zeven staafankers. In het INTERIEUR bevindt zich nog de complete, dragende houtconstructie, per verdieping bestaande uit een tweetal tussen de voor en achtergevel opgelegde zware moerbalken, per balk ondersteund door drie zware standvinken met korbelen. Hierdoor zijn per verdieping driebeukige ruimten ontstaan. Haaks op de moerbalken liggen weer tussen de zijgevels opgelegde balken met daarop de vloeren. De zijgevels zijn binnen voorzien van grote gepleisterde spaarnissen. Het afgeplatte zadeldak heeft een kapconstructie bestaande uit een drietal boogspanten (laminaatspanten) met doorgestoken makelaars en gordingen met korbelen bevestigd aan zware muurdammen.

De oorspronkelijke hijsradinstallatie op de zolder is nog voorhanden, met in de vloeren uitgespaarde doorvoeren voor de kabels.

De kelder is door de huidige gebruiker volgestort.

Uit interieuronderzoek is gebleken dat men bij de bouw geen gebruik heeft gemaakt van een oudere kern, zoals bouwmuren, kelders en dergelijke. Het gaat hier om een nieuwe invulling, waarschijnlijk echter wel op een reeds eerder in deze omvang bestaand ouder perceel.

Waardering:

GRAANPAKHUIS uit 1895 van J.W. Boerbooms.

- Van cultuurhistorisch belang als bijzondere uitdrukking van de graanhandel op de Korenmarkt rond de eeuwwisseling, waarbij door middel van de bouwstijl de oude glorie van de Hanzestad Arnhem in herinnering wordt geroepen.
- Van architectuurhistorisch belang als voorbeeld van een vrij gaaf bewaard gebleven pakhuis in een historiserende stijl geïnspireerd door de Hanzegotiek.
- Van stedenbouwkundige waarde vanwege de ligging temidden van andere pakhuizen aan de Korenmarkt tegenover de voormalige korenbeurs.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Hoofdcategorie

Handelsgebouwen, opslag- en transportgebouwen

Subcategorie

Opslag

Functie

Pakhuis